

Вікторія ВИСОЦЬКА,

orcid.org/0009-0001-9672-4227

аспірантка кафедри моди та стилю

Київського національного університету технологій та дизайну

(Київ, Україна) victoriya8359@ukr.net

НАПРЯМИ МИСТЕЦТВА КІНЦЯ ХІХ – ХХ СТ. ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ІДЕЙ АПСАЙКЛІНГУ У ДИЗАЙНІ

У статті конкретизовано понятійно-термінологічний апарат напрямів мистецтва кінця ХІХ – ХХ ст. – модернізм та постмодернізм – як основи для визначення й обґрунтування розвитку ідей апсайклінгу. Окреслено історіографію розвитку ідей апсайклінгу у дизайні; визначено хронологічні межі та течії й стилі мистецтва кінця ХІХ – ХХ ст., які є засадничими в естетико-філософських переконаннях тих митців-дизайнерів, що протягом минулого і теперішнього століть працювали, надихаючись крізь призму цих напрямів. Як результат аналітично-дослідницького узагальнення пошукової роботи побудована структурована та наочно представлена авторська таблиця «Напрями мистецтва кінця ХІХ – ХХ ст., як основа розвитку ідей апсайклінгу у дизайні». Також на прикладах продемонстровано вплив творчості видатних представників художніх стилів, напрямів та течій другої половини ХІХ – ХХ ст. на сучасний дизайн із використанням різновидів апсайклінгу як порівняння їх картин з дизайнерськими роботами створення сучасних речей із використанням різновидів апсайклінгу. Конкретизовано предтеч стилів і течій модернізму: 1. Модерн, 2. Символізм, 3. Імпресіонізм. Схарактеризовано течії, напрями та школи авангардизму (кінець ХІХ – початок ХХ ст.): 1. Кубізм, 2. Футуризм, 3. Абстракціонізм, 4. Конструктивізм, 5. Експресіонізм, 6. Фовізм, 7. Дадаїзм, 8. Сюрреалізм, 9. Вортицизм. Напрями мистецтва ХХ ст. які виникли паралельно з течіями авангардизму: 1. Неокласицизм, 2. Ар Деко, 3. Соціалістичний реалізм, 4. Примітивізм. Друга половина ХХ ст. охарактеризована постмодернізмом як ідеологією мистецтва, що почала формуватися в 60–70-ті рр. ХХ ст. під впливом кризових явищ які були притаманними авангардизмові того періоду, де свобода самовираження митця нічим не обмежувалася: 1. Абстрактне мистецтво, 2. Поп-арт, 3. Кінетичне мистецтво, 4. Медіа-арт, 5. Мінімалізм, 6. Постмінімалізм, 7. Концептуальне мистецтво, 8. Інсталяція, 9. Ленд-арт.

Уточнено та конкретизовано сутність феномену і особливості символізму композиції періоду модернізму та постмодернізму у дизайні із використанням технік апсайклінгу, як світоглядної позиції, що полягає у визначенні чинників практики і практичної ефективності Людини, урахування ціннісних потреби споживача та особистісні потреби самореалізації в роботі дизайнера головною задачею якого є економія ресурсів під час створення естетичних та функціональних виробів для населення України у період війни із використанням техніки апсайклінг.

Ключові слова: дизайн, апсайклінг, напрями мистецтва, модернізм, постмодернізм.

Victoria VYSOTSKA,

orcid.org/0009-0001-9672-4227

PhD student at the Department of Fashion and Style

Kyiv National University of Technology and Design

(Kyiv, Ukraine) victoriya8359@ukr.net

ART TRENDS OF THE LATE NINETEENTH AND TWENTIETH CENTURIES AS A BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF UPCYCLING IDEAS IN DESIGN

The article specifies the conceptual and terminological apparatus of the art movements of the late nineteenth and twentieth centuries – modernism and postmodernism – as the basis for defining and substantiating the development of upcycling ideas. The historiography of the development of upcycling ideas in design is outlined; the chronological boundaries and trends and styles of art of the late XIX – XX centuries, which are fundamental in the aesthetic and philosophical beliefs of those artists-designers who have worked in the past and present centuries, inspired by these trends, are determined. As a result of the analytical and research generalization of the search work, the author's table "Art trends of the late XIX – XX centuries as a basis for the development of upcycling ideas in design" is structured and clearly presented. The examples also demonstrate the influence of the work of prominent representatives of artistic styles, trends and movements of the second half of the XIX – XX centuries on contemporary design using upcycling by comparing their paintings with design works of creating modern things using upcycling. The author specifies the forerunners of the styles and trends of modernism: 1. Modernism, 2. Symbolism, 3. Impressionism. The currents, trends and schools of avant-garde (late XIX – early XX centuries) are characterized: 1. Cubism, 2. Futurism, 3. Abstractionism, 4. Constructivism, 5. Expressionism, 6. Fauvism, 7. Dadaism, 8. Surrealism, 9. Vorticism. The art movements of the 20th century that emerged in parallel with the avant-garde movements: 1. Neoclassicism, 2. Art Deco, 3. Socialist realism, 4. Primitivism.

The second half of the twentieth century is characterized by postmodernism as an ideology of art that began to take shape in the 60s and 70s of the twentieth century under the influence of the crisis phenomena that were inherent in the avant-garde of that period, where the artist's freedom of expression was not limited by anything: 1. Abstract art, 2. Pop art, 3. Kinetic art, 4. Media art, 5. Minimalism, 6. Post-minimalism, 7. Conceptual art, 8. Installation, 9. Land art. The essence of the phenomenon and peculiarities of the symbolism of the composition of the period of modernism and postmodernism in design using upcycling techniques is clarified and specified as a worldview position that consists in determining the factors of practice and practical effectiveness of a person, taking into account the value needs of the consumer and personal needs for self-realization in the work of a designer whose main task is to save resources when creating aesthetic and functional products for the population of Ukraine during the war using upcycling techniques.

Key words: design, upcycling, art movements, modernism, postmodernism.

Постановка проблеми. Під впливом відчутних кліматичних змін і загострення сучасних проблем надлишкового виробництва та споживання, можна констатувати посилення в суспільстві запиту на «свідому, екологічну моду», створення якої, зокрема, відбувається за допомогою одного з напрямів екодизайну – апсайклінгу. Останніми роками цей тренд набуває все більшої популярності серед світових та українських брендів одягу (Литвиненко, Вороніна, Лавренюк, 2022: 181). Зауважимо, що *апсайклінг* (англ. *Upcycling*) – це переробка вже наявних речей для вторинного вжитку, яка завдяки своїм економічним, екологічним та естетичним властивостям надає нового життя використаним речам. Апсайклінг є одним із можливих шляхів який пропонується розглядати як спосіб економії ресурсів країни під час війни (Висоцька, Кротова, 2023: 172). Оскільки військові дії, які ще тривають на теренах нашої держави, з кожним днем погіршують теперішній стан ринку дизайну та знижують попит на товари вітчизняних та закордонних виробників в Україні. З метою подальшого аналізу та розвитку ідей апсайклінгу у дизайні, конкретизувавши сутність самого поняття, постає проблема визначення й конкретизації історичних мистецьких витоків апсайклінгу у дизайні загалом. Адже напрями мистецтва кінця XIX – XX ст., як основа розвитку ідей апсайклінгу у дизайні є мало вивченими і потребують подальших наукових розвідок.

Аналіз досліджень. На сьогодні значний обсяг напрацювань присвячений проблематиці використання різновидів технік апсайклінгу здійснених вітчизняними (Л. Є. Галавська, І. В. Давиденко, К. Л. Пашкевич, та ін.) та закордонними (Г. Емброуз, Н. Леонард та ін.) вченими, мистецтвознавцями (Т. Ф. Кротова, Н. В. Чупріна та ін.) істориками, культурологами, філософами (В. Д. Бондаренко та ін.), педагогами (О. М. Внукова, А. В. Семенова та ін.), психологами, соціологами та іншими науковцями суміжних галузей знань. Серед сучасних українських дослідників питаннями систематизації основних напрямів апсайклінгу займаються такі наковці як: О. В. Єжова, Г. Є. Суворкіна, О. В. Красенко, Е. В. Мельничук. У практичній площині зараз від-

носно невелика кількість брендів вітчизняного («Rewind», «314BAN», «Ksenia Shnaider») та закордонного виробництва («Dolce&Gabbana») працюють в напрямку апсайклінг, але їх речі виконані в даній техніці є достатньо дорогими, тому нагальною потребою сьогодення виступають подальші пошуки шляхів економії ресурсів при розробці дизайнерських речей (Бондаренко, Висоцька, Семенова, 2024: 24-45) та конкретизація історично – мистецтвознавчих засад розвитку ідей апсайклінгу у дизайні.

Мета статті – проаналізувати та структурувати напрями мистецтв кінця XIX – XX ст. та конкретизувати історично-мистецтвознавчі засади розвитку ідей апсайклінгу у дизайні; визначивши вплив творчості видатних представників художніх стилів, напрямів та течій другої половини XIX – XX ст. на сучасний дизайн із використанням різновидів апсайклінгу.

Виклад основного матеріалу. З метою конкретизації історіографії розвитку ідей апсайклінгу у дизайні сучасного костюму необхідним було, перш за все, визначення хронологічних меж та напрямів мистецтва кінця XIX – XX ст., які на нашу думку є засадничими в естетико-філософських переконаннях тих митців-дизайнерів, що протягом минулого і теперішнього століть працювали, надихаючись роботами митців-представників цих напрямів. Наочно результатом такої роботи стала побудована нами узагальнена та структурована авторська таблиця «Напрями мистецтва кінця XIX – XX ст., як основа розвитку ідей апсайклінгу у дизайні» (див. табл. 1). Коротко пояснимо суть викладеного у таблиці 1.

У другій половині XIX – початку XX ст. попередниками стилів і течій модернізму були: **1) Модерн** (Ар Нуво) (французьк. *moderne* – новітній, сучасний) – стильовий напрям у європейському та американському мистецтві (насамперед архітектурі та почасти в образотворчому мистецтві) кінця XIX – початку XX ст. В Італії ще мав назву *ars nuovo* (ар нуово) – «нове мистецтво», у Німеччині – *Jugendstil* – (югендштіль) – молодий, тобто новий, стиль (Безклубенко, 2010: 37-38); видатними діячами даного стильового напрямку у Франції та Бельгії були Е. Галле, А. Муха.

Таблиця 1

Напрями мистецтва кінця XIX – XX ст., як основа розвитку ідей апсайклінгу у дизайні

1	2	3	4
Друга половина XIX – початок XX століття	Попередники стилів і течій модернізму: 1. Модерн (Ар Нуво) – (художній стиль) кінець XIX – початок XX ст. 2. Символізм – (стильова течія модернізму) 70–80 рр. XX ст. 3. Імпресіонізм – (художній напрям) остання третина XIX – початок XX ст. Зародилися:	Стилі та напрями мистецтва кінці XIX – початку XX ст.	МОДЕРНІЗМ
	Постімпресіонізм (назва напрямів французького мистецтва) 1886 до 1910 рр., кінець XIX ст.		
	Авангардизм (кінець XIX – початок XX ст.) Течії, напрями та школи 1. Кубізм (авангардна течія) початок XX ст.: Періоди кубізму: • <i>Сезаннівський</i> (приблизно 1907 р.); • <i>Аналітичний</i> (1909–1912 рр.); • <i>Синтетичний</i> (з 1912 р.). 2. Футуризм (авангардний напрям) початок XX ст.: Течія в футуризмі: • <i>Кубофутуризм</i> (1910 р.). 3. Абстракціонізм (течія авангардистського мистецтва) початок XX ст.: Різновид абстракціонізму: • <i>Ташизм</i> (20-ті роки) XX ст. Абстракціонізм спочатку мав дві течії: • <i>Лірико-емоційна абстракція</i> ; • <i>Геометрична абстракція</i> . Розгалуження геометричної абстракції: • <i>Неопластицизм</i> (течія голландського мистецтва) XX ст.; • <i>Орфізм</i> (течія в абстрактному живописі) 1910 р.; • <i>Супрематизм</i> (напрямок мистецтва) початок XX ст. – <i>архітектони</i> . • <i>Концептуалізм</i> .		
	Різновид супрематизму: 4. Конструктивізм (напрямок в авангардизмі) 1920 – початок 1930 рр.): – <i>Школа «Баухауз» 1919–1933 рр.</i> 5. Експресіонізм (напрямок авангардизму) початок XX ст. 6. Фовізм (авангардистська течія в живописі) початок XX ст. 7. Дадаїзм (авангардна течія) 20-ті рр. XX ст. Жанри: Колаж; Асамбляж; Фотомонтаж; «Реді-мейд» 8. Сюрреалізм (модерністська течія) 20-ті рр. XX ст. 9. Вортицизм (авангардистський напрям) початок XX ст. Стильові течії в поезії: акмеїзм, імажизм.	Стилі та напрями мистецтва першої половини XX ст.	МОДЕРНІЗМ
	Напрями мистецтва XX ст. які виникли паралельно з течіями авангардизму: 1. Неокласицизм (назва течій та напрямів другої половини XIX – початку XX ст.): <i>Регіоналізм, Метафізичний живопис, Нова речевість, Романська школа</i> тощо. Різновид неокласицизму: • <i>Неовізантизм</i> 2. Ар деко (напрямок у мистецтві) початок XX ст. Синтез течій Ар деко: • <i>Модерн</i> , • <i>Віденський сецесіон</i> , • <i>Німецький союз дизайнерів «Веркбунд»</i> , • <i>Російський конструктивізм</i> , • <i>Голландський рух «Де Стейл»</i> . 3. Соціалістичний реалізм (з 1930 до кінця 1980 рр.). – <i>Сталінський ампір</i> (до 1950 р.). 4. Примітивізм («Наївне мистецтво») тенденція в мистецтві кінець XIX – XX ст.		
	1. Абстрактне мистецтво (один з образотворчих напрямів) XX ст. Різновиди абстрактного мистецтва: • <i>Абстрактний імпресіонізм</i> • <i>Абстрактний експресіонізм</i> (рух в образотворчому мистецтві) Вид абстрактного експресіонізму: • <i>Живопис кольорового поля</i> (40–50 рр. XX ст.) Види абстрактного мистецтва: • <i>Живопис дій</i> (стиль 1940 р. XX ст.)		ПОСТМОДЕРНІЗМ

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Друга половина XX століття	• <i>Живопис жорстких країв</i> (стиль кінця 50–60 рр. XX ст.); • <i>Органічна абстракція</i>; • <i>Оп-арт</i> (1960–1970 рр.). 2. Поп-арт (мистецький напрям) кінець 50-х років XX ст. Різновиди поп-арту: • <i>Хепенінг</i>; • <i>Новий реалізм</i> (французьк.); • <i>Флюксус</i>; • <i>Соц.-арт</i> (рос.); • <i>Мистецтво об'єкта</i>; • <i>Енвайронмент</i>. 3. Кінетичне мистецтво (60-ті роки XX ст.) – <i>Мобілі</i> (рухові установки). 4. Медіа-арт: Одна з складових медіа-арту: • <i>Кібернетичне мистецтво</i> (1960-ті рр.) <u>Види медіа-арту</u>: • <i>Графіка комп'ютерна</i>; • <i>Відео-арт</i>; • <i>Нет-арт</i>; • <i>Саунд-арт</i>; • <i>Медіа-перформанс</i>; • <i>Медіа-інсталяція</i>. 5. Мінімалізм (напрямок у мистецтві) друга половина XX ст. 6. Постмінімалізм (кінець 1960-х рр. XX ст.) Постмінімалізм відноситься до напрямів: • <i>Боді-арт</i> (60-ті рр. XX ст.); • <i>Перформанс</i>; • <i>Предметно-орієнтоване мистецтво</i>; • <i>Концептуальне мистецтво</i> (деякі аспекти). 7. Концептуальне мистецтво (Концепт-арт) (кінець 1960-х рр. XX ст.): Варіант концептуального мистецтва: • <i>Мистецтво проєкту</i>. 8. Інсталяція (просторові композиції) друга половина XX ст.: Види інсталяцій: <i>Звичайні</i> (предметні), <i>Віртуальні</i>, <i>Відеоінсталяція</i>. Театралізовані форми мистецтва дії: <i>Перформанс</i>, <i>Хепенінг</i>, <i>Флешмоб</i>. 9. Ленд-арт (кінець 1960 – початок 70 рр. XX ст.)	Художні стилі та течії другої половини XX ст.	ПОСТМОДЕРНІЗМ

В Австрії серед живописців найбільший розголос мали картини І. Клімта тощо (Поліщук, Бірюльов, Боньковська, Калениченко, 2019).

Наступним попередником модернізму був:

2) Символізм (французьк. *symbolisme*, від грецьк. *symbolon* – знак, ознака, прикмета, символ) – напрям європейського модернізму, який виник наприкінці XIX ст. у Франції. Символізм виступав проти обмежених позитивістських тенденцій у мистецтві, дистанціювання довколишнього світу і людської душі, конфліктно-непереборного протистояння ідеалу та дійсності (Рожко, Антонюк, 2011: 394-395). Видатними представниками даного напрямку у живопису були М. Врубель, П. Гоген, М. Чюрльоніс та інші (Безклубенко, 2010: 141).

Третім попередником модернізму був:

3) Імпресіонізм (французьк. *impression* – враження) – творчий напрям у мистецтві останньої третини XIX – початку XX ст., який представляла група французьких художників (Е. Дега, К. Моне, К. Піссарро та інші) (Безклубенко, 2008: 139-141). В імпресіонізмі зародилися постімпресіонізм та живописна течія неоімпресіонізм (Масол, 2017: 46).

У мистецтві на зламі XIX – XX століть відбулося «змагання» стилів, тут не було єдиного панівного стилю. Цей період ознаменувався спалахом цілої низки новаторських художніх стилів, які згодом об'єднали загальною умовною назвою – **Модернізм**. У вузькому сенсі модернізм розглядався як ранній щабель **авангардизму**. Для модернізму знаковою рисою була полістилістика. Він перетворився на синонім усього неklasичного мистецтва кінця XIX – першої половини XX ст. (Масол, 2017: 7-9).

Рух у художній культурі першої половини XX ст., представники якого протиставляли свою творчість мистецькій традиції як передову – застарілій – ознаменували **авангардизмом** (Безклубенко, 2008: 8). Як стверджує докторка історичних наук О. О. Федотова: «**Авангардизм у мистецтві** – є узагальнюючим терміном для характеристики «лівих» (нереалістичних) течій європейського мистецтва, які ґрунтуються на новаторській філософсько-естетичній і політичній платформі» (Федотова, 2025).

Розглянемо течії, школи та напрями авангардистського мистецтва нижче.

Першою течією авангардистського мистецтва був: **1) Кубізм** (французьк. *cube* – куб (геометрична фігура)) – напрям мистецтва першої чверті ХХ ст., який особливо позначився в живописі та скульптурі. Етапною для розвитку напрямку вважають картину П. Пікассо «Авіньйонські дівиці» (1907 р.) (Скляренко, 2014). Як стверджувала Л. М. Масол: «У своєму розвитку кубізм пережив три періоди: сезаннівський (приблизно 1907 р.), аналітичний (1909–1912 рр.) і синтетичний (з 1912 р.)» (Масол, 2017: 52).

Зауважимо, що радикальною стилістичною течією на думку науковців С. Д. Безклубенка, Ю. І. Ковалів, Л. М. Масол та інших, був **2) Футуризм**. Як було зазначено професором С. Д. Безклубенко у праці «Всезагальна теорія та історія мистецтва»: «Футуризм (лат. *futurum* – майбутнє) – стилістична течія в мистецтві ряду європейських країн 10-х рр. ХХ ст. (Безклубенко, 2003: 231-232). На основі поєднання й переосмислення ідей кубізму і футуризму в образотворчому мистецтві виник напрям **кубофутуризм** (Масол, 2017: 60).

Наступною течією авангардистського мистецтва початку ХХ ст. був: **3) Абстракціонізм** (лат. *abstractus* – абстрактний, відокремлений, далекий від дійсності) – мистецтво, яке не відображувало предметів реального світу. Філософсько-естетичною основою якого були ірраціоналізм, самовираження митця засобами геометричних фігур, ліній, кольорових плям тощо. Становлення і розвиток абстракціонізму були пов'язані з іменами В. Кандинського, К. Малевича, П. Мондріана та інших (Рожко, Антонюк, 2011: 5-7). Різновидом абстракціонізму був **ташизм** (французьк. *tache* – пляма) – формалістична течія в живописі ХХ ст.; яка представляє собою живопис плямами, що не відтворюють образів реальності, а виражають несвідому активність художника (Ташизм, 2025); цей різновид абстракціонізму виступає напрямом, як європейський корелят **абстрактного експресіонізму** через рішуче відкидання геометричної, заснованої на раціо, абстракції і прагнення до створення спонтанного, інтуїтивного мистецтва. Представниками цього руху були Брам ван Вельде, Вольс, Ж. Мат'є та інші (Рудик, 1999: 75). З моменту появи абстракціонізму в ньому сформувалися дві основні течії: **лірико-емоційна абстракція** і **геометрична абстракція**. Розгалуженням **геометричної абстракції** були: неопластицизм (П. Мондріан), орфізм (Р. Делоне), супрематизм (К. Малевича) (Масол, 2017: 62-64). У мистецтвознавстві стильовим напрямом у живописі який бере початок із супрематизму і є його різновидом виступає **концепту-**

алізм (лат. *conceptio* – словесний вираз) (Безклубенко, 2003: 245-248).

Принагідно зауважимо, що художньо-мистецьким напрямом в авангардизмі був: **4) Конструктивізм** (лат. *constructio* – побудова, створюване у процесі побудови) – художньо-мистецький напрям, який поставив завдання конструювання навколишнього середовища за допомогою логічних, доцільних конструкцій, використовуючи можливості нових технологій, техніки, а також матеріалів (Рожко, Антонюк, 2011: 227-230). Як зауважували у своїй спільній роботі «Конструктивізм» Л. В. Скуратівський і Г. Я. Скляренко: «Конструктивізм, як художній стиль, виник на початку ХХ ст., тому після Першої світової війни посів одне з чільних місць у тогочасній архітектурі, музиці, образотворчому та ужитковому мистецтвах тощо. Одним із головних центрів конструктивізму була німецька школа Баухауз (1919–1933 рр.) (А.-Г. Гропіус, Л. Міс ван дер Роє, Б. Таут)» (Скуратівський, Скляренко, 2014).

Українські науковці О. Г. Астаф'єв, О. В. Брюховецька, Ю. О. Бірюльов, А. Г. Баканурський, О. О. Корчова та інші, зазначали, що наступним авангардистським напрямом початку ХХ ст. був: **5) Експресіонізм** (французьк. *expression* – вираження, виразність) – напрям, який виник у Німеччині та Австрії на початку ХХ ст. і досяг найбільшого поширення в періоди між Першою (1914–1918 рр.) та Другою (1939–1945 рр.) світовими війнами. У мистецтві вище згаданих країн посилювався потяг до зображення переважно явищ свідомості та підсвідомості – думок, почуттів, інстинктів, страхів, надій тощо. До найвидатніших представників експресіонізму відносять художників В. Кандинського, Ф. Марка, Е. Нольде та інших (Безклубенко, 2008: 91).

Подальшою авангардистською живописною течією початку ХХ ст. був: **6) Фовізм** (французьк. *fauve* – дикий) – стилістична течія у французькому живопису, що виникла у 1905 р. і відзначалася схильністю митців (А. Дерен, А. Матісс, П. Пікассо, та інших) до посиленого емоційного вираження, спонтанної динаміки зображення, інтенсивності кольору та гостроти ритму композиції (Безклубенко, 2010: 209). Як стверджувала у своїй публікації «Фовізм (1900–1935)» (англ. *Fauvisme*), Д. З. Гастлін: «Фовізм був однією з перших авангардних мистецьких течій на рубежі ХХ ст. Свобода малювання в яскравих соковитих кольорах і нереалістичні традиції поступилися місцем руху фовізму з 1900 по 1910 рр., з інтенсивним періодом даної течії 1904–1908 рр. Короткотривалий період вплинув на сучасних художників, а художник А. Матісс (1869–1954 рр.)

був головним носієм цього незвичного стилю» (Gustlin, Gustlin, 2025).

Українські науковці О. В. Антонюк, С. Д. Безклубенко, Л. М. Масол, С. І. Очеретянко, В. І. Рожок, та інші, зазначали, що черговою літературно-художньою течією початку XX ст. був: **7) Дадаїзм** (французьк. *dadaisme, dada* – дерев'яна конячка; у переносному значенні – незв'язне дитяче белькотіння) – модерністська літературно-художня течія 1916–1922 рр., що виникла у період Першої світової війни (1914–1918 рр.). Дадаїсти були попередниками деяких форм авангардизму другої половини XX ст., їхні карнавальні вистави передували так званому *перформенс-арту*, а використання предметів масового споживання як творів мистецтва, було підхоплено *поп-артом*. Найвідомішими дадаїстами були М. Дюшан, М. Ернст, Ф. Супо та інші (Рожок, Антонюк, 2011: 88-89).

Наступним модерністським напрямом 20-х рр. XX ст. був: **8) Сюрреалізм** – напрям у мистецтві, який проголосив джерелом мистецтва сферу підсвідомого і склався у 1920-х рр. XX ст. (Сюрреалізм, 2025). Сюрреалісти інтегрували до своїх інновацій досвід, набутий кубістами, футуристами та дадаїстами (колаж, реді-мейд тощо). Видатними представниками даного напрямку були С. Далі, М. Ернст, І. Тангі та інші (Безклубенко, 2010: 166-168).

Принагідно зауважимо, що черговим авангардистським напрямом початку XX ст. як вважає Ю. І. Ковалів був: **9) Вортицизм** (англ. *vorticism*, від *vortex* – вир, вихор) – авангардистський напрям в англійській літературі та малярстві початку XX ст., який протиставлявся традиції романтизму, що характеризувалася своєю суспільною заангажованістю та антиемоційністю, де переважали впливи *кубізму* та *футуризму*. Видатними представниками даного напрямку були А. Годьс-Бжеска, Т. С. Еліот, П. В. Льюїс та інші (Ковалів, 2007: 200-201). Зазначимо, що *акмеїзм* та *імажизм* – були більше стильовими течіями в поезії та літературі, а не художніми: тому вони не були об'єктом нашого дослідження.

У XX ст. разом із течіями авангардизму, виникли мистецькі напрями, які орієнтувалися на ідеали й здобутки стилів минулого. Ностальгія за старим, добрим і вічним вилилася в нові художні явища, серед яких значного поширення набув **неокласицизм** (Масол, 2017: 84). **1) Неокласицизм** (лат. *neo* – новий + нім. *klassizismus*, від лат. *classicus* – взірцевий) – умовна назва мистецьких течій та напрямів другої половини XIX – першої половини XX ст.: «*регіоналізму*» – в США; « *нової речевості*» – у Німеччині; «*метафізичного*

живопису» – в Італії; «*романської школи*» поетів у Франції та інше. Неокласицизмом іноді називають також класицизм XVIII – XIX ст., на відміну від класицизму XVII ст., а також вважають як офіційно визнаний мистецький стиль в Італії та Німеччині часів панування там фашистських режимів. Видатними представниками даного напрямку були А. Фейєрбах, О. Перре, І. Стравинський та інші (Безклубенко, 2010: 69). Різновидом неокласицизму є *неовізантизм* (Масол, 2017: 85).

Ми поділяємо думку науковців О. В. Антонюка, Л. М. Масол, Г. С. Меднікова, В. І. Рожок та інших про те, що наступним напрямом мистецтва був: **2) Ар деко** (французьк. *art deco*, скорочено від *decoratif*) – напрям у мистецтві, який виник на початку XX ст. як синтез різних течій (*модерн, віденський сецесіон, німецький союз дизайнерів «Веркбунд», російський конструктивізм і голландський рух «Де Стейл»*), а також модерністських досягнень у живописі – абстракціонізм і кубізм. Джерелами ар деко були: малюнки кубістів, мистецтво американських індіанців, сучасний автомобільний та авіаційний дизайн (Рожок, Антонюк, 2011: 37-40). Видатними представниками даного напрямку були С. Делоне, О. Екстер, В. Меллер та інші (Меднікова, 2025).

Альтернативою модерністським течіям у мистецтві став **3) Соціалістичний реалізм**, який із 30-х років панував у СРСР, отже, і в УРСР (Масол, 2017: 91). Початкові прояви якого відносили до середини і другої половини XIX ст. У колишньому Радянському Союзі соціалістичний реалізм пов'язували з початком XX ст.: творчістю М. Андерсона-Нексе, А. Барбюса, М. Горького та інших (Рожок, Антонюк, 2011: 397-398). Цей єдиний офіційно дозволений стиль і творчий метод мав на меті оспівувати досягнення тогочасного державного устрою, і відповідно до гасла: «*Мистецтво має бути зрозумілим народу*» художники зображували трудові будні і щасливе життя людей, історико-героїчні сюжети, ідеалізуючи й романтизуючи дійсність. Цей метод перетворився на засіб нівелювання національної самобутності мистецтва. Чимало українських митців, що творили в рамках соцреалізму, залишили високохудожню спадщину, що увійшла до скарбниці світової культури. З-поміж них скульпторка Г. Кальченко, живописці А. Ерделі, Т. Яблонська та інші (Масол, 2017: 91). В українській архітектурі радянського періоду неокласицизм став одним із лідерів, що поєднав традиційність з ідеями авангарду. «Пролетарська класика» 30-х років у післявоєнний період переродилася в так званий «*сталінський ампір*» (Масол, 2017: 87).

Стихийне неприйняття деякими художниками гострих суперечностей ХХ ст., намагання втекти від цивілізації зумовили виникнення **4) Примітивізму** (Масол, 2017: 89). Напряму в образотворчому мистецтві кінця ХІХ – початку ХХ ст., що використовував прийоми первісної, народної та дитячої творчості, в основі якого – було програмне, свідоме спрощення художніх образів і виражальних засобів, орієнтація на форми примітиву і «наївного мистецтва». Найвідомішими, але непрофесійними художниками даного напрямку були К. Білокур, Н. Піросманашвілі (Піросмані), М. Примаченко та інші (Рожок, Антонюк, 2011: 368-369).

Друга половина ХХ ст. охарактеризувалась виникненням складного та багатогранного інтелектуального і культурного руху, який заперечував багато припущень та принципів модернізму і кидав виклик традиційним уявленням про мистецтво, літературу, філософію, історію, соціальну структуру ознаменували – **Постмодернізмом** (Отрешко, Носова, 2024). Терміном **постмодернізм** було позначено також, і ідеологію мистецтва, яка почала формуватися в 60–70-ті рр. ХХ ст. під впливом кризових явищ які були притаманними авангардизмові того періоду (Шинкарук, 2002: 501-502). У постмодернізмі свобода самовираження митця нічим не обмежувалася. Згідно з принципом «все дозволено» стихія ірраціонального виходила з-під контролю розуму. Проте новаторські прийоми творчості сприяли виникненню нових стилів: *абстрактного експресіонізму, поп-арту, кінетичного мистецтва, мінімалізму, концептуального мистецтва* тощо (Масол, 2017: 98). Отже, розглянемо художні стилі та течії другої половини ХХ ст. нижче.

Як вважали науковці О. В. Антонюк та В. І. Рожок одним з напрямів образотворчого мистецтва другої половини ХХ ст. було: **1) Абстрактне мистецтво, абстракціонізм** (лат. *abstractus* – відокремлений) – безпредметне мистецтво, без зображення реальних предметів. Серед різновидів абстрактного мистецтва – **абстрактний імпресіонізм** (застосування техніки малярства К. Моне), **абстрактний експресіонізм** (поєднання абстрактного мистецтва та експресіонізму в роботах А. Горкі, В. Кандинського, Дж. Поллока та інших) (Рожок, Антонюк, 2011: 5). Видом абстрактного експресіонізму є **живопис кольорового поля**. Попри єдиний творчий маніфест, представники абстрактного мистецтва використовували різні художні підходи, що подарувало життя багатьом видам абстрактного мистецтва: *живопису дії, живопису кольорового поля,*

живопису жорстких країв, органічній абстракції, оп-арту тощо (Тімаревська, 2025).

Наступним мистецьким напрямом другої половини ХХ ст. був: **2) Поп-арт** (англ. *pop art*, скорочено від *popular art* – популярне мистецтво) – напрям в образотворчому мистецтві періоду постмодернізму ХХ – ХХІ ст., основою художньої мови якого були предмети й образи повсякдення, характерні для індустрії масового споживання. Видатними представниками даного напрямку були Е. Воргол, Р. Гамільтон, Р. Ліхтенштейн та інші (Голуб, 2023). Поп-арт заперечував традиційні методи живопису, скульптури, культивує випадкові засоби поєднання побутових предметів, механічно тиражованих копій (фотографія, репродукція, муляж), фрагментів друкованих видань тощо для демонстрації іронічного, іноді парадоксального погляду на дійсність. Різновидами даного напрямку були: *хепенінг, «новий реалізм»* (французьк. різновид), *флюксус, соц-арт* (рос. різновид), *мистецтво об'єкта, енвайронмент* (Рожок, Антонюк, 2011: 360).

Принагідно зауважимо, що черговим постмодерністським напрямом другої половини ХХ ст., як вважає професор Ю. І. Ковалів було: **3) Кінетичне мистецтво** (грецьк. *kinetikos* – той, що рухає) – художній напрям у неоконструктивізмі, орієнтований на створення динамічних моделей із випадкових або строго визначених технічних елементів, що давали б відчуття руху (Ковалів, 2007: 478). Видатними представниками даного напрямку були А. Колдер, Ж. Тенглі, а Н. Шоффер став одним з основоположників *кібернетичного мистецтва* (Масол, 2017: 102-103).

Ми поділяємо думку О. Є. Голуб про те, що подальшим видом постмодерністського мистецтва був: **4) Медіа-арт** (лат. *medium* – середина, посередник і англ. *art* – мистецтво) – вид мистецтва, для створення і демонстрації якого використовували сучасні комунікативні та інформаційні технології (комп'ютерну, відео та робототехніку, інтернет, біо та мультимедійні технології тощо) (Голуб, 2023). Однією з складових мультимедійного виду медіа-арт було *кібернетичне мистецтво* (Вишеславський, Голуб, 2018). Медіа мистецтво поділялося на види: *комп'ютерну графіку, відео-арт, нет-арт, саунд-арт, медіа-перформанс, медіа-інсталяція*. Видатними представниками медіа-арту були С. Братков, Г. Вишеславський, Нам Джун Пайк та інші (Голуб, 2018).

Українські науковці Ю. І. Ковалів, Л. М. Масол, Г. Я. Складенко та інші, стверджували, що наступним напрямом другої половини ХХ ст. був: **5) Мінімалізм** (лат. *minimus* – найменше) – напрям

який склався, з одного боку, як реакція на підкреслену спонтанність та емоційну відкритість поширеного у 1950-х рр. XX ст. абстрактного експресіонізму, з іншого – як протоконцептуальне явище, де аналізували засади мистецтва, використовуючи підкреслено лаконічні, зроблені переважно промисловим шляхом форми, ритмізовані композиції, монохромні кольори, програмно вилучаючи з творчого процесу самовираження та індивідуальність автора. Видатними представниками даного напрямку були К. Андре, Д. Джадд, Д. Флавін та інші» (Скляренко, 2019).

На зміну мінімалізму прийшов **6) Постмінімалізм** – термін який було вперше використано для позначення цілої низки мистецьких практик, що виникли після мінімалізму наприкінці 1960-х років. Подібно до терміну «*постімпресіонізм*», він слугував для об'єднання низки споріднених стилів, які часто мали дуже різні, навіть протилежні інтереси. Пост-мінімалізм відносився до таких напрямків, як: *боді-арт*, *перформанс*, *предметно-орієнтоване мистецтво* та деякі аспекти *концептуального мистецтва* тощо. Ключовими художниками даної течії були Є. Гессе, Р. Морріс, Р. Лонг та інші (Post-Minimalism 2025).

Принагідно зауважимо, що черговим літературно-мистецьким напрямом було: **7) Концептуальне мистецтво** (лат. *conceptus* – думка, уявлення) – напрям постмодернізму, що сформувався і став провідним у міжнародному мистецтві кінця 60-х – початку 70-х. рр. XX ст. в Америці та Європі. Концептуалісти відмовлялися від створення художнього твору, втілення його в матеріалі. Їх об'єкти існували лише у формі усно або письмово викладених проєктів, ідей, концепцій. Значними представниками даного літературно-мистецького напрямку були Р. Баррі, Д. Кошут та інші. Варіантом концептуального мистецтва є «*мистецтво проєкту*» (Рожок, Антонюк, 2011: 232).

Наступним видом художньої творчості другої половини XX ст. була: **8) Інсталяція** (англ. *installation* – установка, розташування, монтаж) – вид мистецтва, що є просторовою композицією з різноманітних речей, творів живопису, скульптури, промислових виробів, матеріалів, тощо. Поширення інсталяції пов'язане з такими напрямками в мистецтві 2-ї пол. XX ст., як: *поп-арт*, *мінімалізм*, *концептуалізм*, *флюксус* тощо. Представниками даного виду художньої творчості були Д. Кошут, М. Пістолетто, Р. Раушенберг (Скляренко, 2011).

Завершує цей перелік постмодерністських напрямів, художніх стилів та течій другої поло-

вини XX ст. **9) Боді-арт** (англ. *body* – тіло, *art* – мистецтво) – неоавангардистський художній напрям, що склався у 60-х рр. XX ст., використовував людське тіло як матеріал та об'єкт творчості, звертаючись до різноманітних, часто небезпечних для художника або його моделі маніпуляцій: вкривання тіла гіпсом, фарбами, надрізування шкіри, повторювання одноманітних фізичних вправ, рухів та інше. Від 1970-х рр. розвивався в контексті проблематики постмодернізму, артикулюючи тему «тілесності» та психоделічних мотивів у мистецтві. Різноманітність боді-арту представлена в творах В. Аккончі, Б. Наумана, Д. Оппенгейма, та інших (Скляренко, 2004).

Результатом проведеної роботи стала побудова авторської таблиці «Вплив творчості видатних представників художніх стилів, напрямів та течій другої половини XIX – XX ст. на сучасний дизайн із використанням різновидів апсайклінгу» (див. табл. 2).

Проведена аналітико-пошукова робота щодо конкретизації понятійно-термінологічного апарату дослідження та джерельної бази на ґрунті уточнення напрямів мистецтва кінця XIX – XX ст., як основи розвитку ідей апсайклінгу у дизайні дозволили нам унаочнено презентувати приклади своєрідних різновидів апсайклінгу як дизайнерської основи вторинної сировини крізь призму впливу творчості видатних представників художніх стилів, напрямів та течій другої половини XIX – XX ст. на сучасний дизайн із використанням різновидів апсайклінгу.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що стало можливим уточнити та конкретизувати сутність феномену і особливості композиції періоду модернізму та постмодернізму у дизайні із використанням технік апсайклінгу. Означене дозволило нам у подальшому науковому пошуку схарактеризувати історичні витоки філософсько-контекстуального підґрунтя в дизайні сучасного одягу й сутність феномену символізму ціннісних контекстів у візуальних образах / елементах одягу як *аксіологічної основи* при розробці дизайну одягу у цілісному зв'язку з соціальним та культурним контекстом національних та світових трансформацій на загальнотеоретичному філософському рівні та обґрунтуванням сучасних тенденцій реалізації ідей апсайклінгу в дизайні одягу у цілісному зв'язку з відповідними концепціями розвитку і буття Людини.

Таблиця 2

**Вплив творчості видатних представників художніх стилів, напрямів та течій
другої половини XIX – XX ст. на сучасний дизайн із використанням різновидів апсайклінгу**

Стиль/напрямок течія	Видатні представники	Картини митців	Створення сучасних речей із використанням різновидів апсайклінгу
1) Модерн (кінець XIX – початок XX ст.)	<i>Густав Клімт</i> (1862–1918 рр.)	 Рис. 1. Густав Клімт Картина «Коханці (Поцілунок)» 1908–1909 рр. (Klimt, 2025).	 Рис. 2. Авторка Ясмін Сантьяго «Поцілунок Ясмін» (Ковдра виконана у <i>техніці пачворк</i>) (Santiago, 2012).
2) Кубізм (початок XX ст.)	<i>Пабло Пікассо</i> (1881–1973 рр.)	 Рис. 3. Пабло Пікассо Картина «Жінка з квіткою» 1932 р. (Picasso, 2025).	 Рис. 4. Творець Danuscoud creations. Настінна клаптикова репродукція картини Пабло Пікассо, (виконана у <i>техніці аплікацій, колажу</i> та <i>вітражу</i>) (Patchwork, 2025)
3) Абстракціонізм (початок XX ст.)	<i>Піт Мондріан</i> (1872–1944 рр.)	 Рис. 5. Піт Мондріан Картина «Композиція з великою червоною площиною, жовтим, чорним, сірим і синім кольорами» 1921 р. Гаазький муніципальний музей, Нідерланди (Mondriaan, 2025)	 Рис. 6. Автор Ніколас Болл 2023 р. Настінна картина створена за мотивами картин Піта Мондріана (виконана у <i>техніці пачворк «мозаїчні плити»</i>) (Ball, 2025)
4) Конструктивізм (1920 – початок 1930 рр.) – Школа «Баухауз» 1919–1933 рр.	<i>Джозеф Альберс</i> (1888–1976 рр.)	 Рис. 7. Джозеф Альберс Картина «Вшанування площі: Під охороною» 1952 р. Фонд Джозефа та Анні Альберс (Albers, 2025)	 Рис. 8. Художниця Ауліккі Джилха Картина «Данина пам'яті Джозефу Альберсу» 2015 р., Фінляндія. (виконана у <i>змішаній техніці</i> <i>«тканинний колаж»</i>) (Jylha, 2025)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безклубенко С. Всезагальна теорія та історія мистецтва. Київ. 2003. 261 с.
2. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття. *Енциклопедичне видання у двох томах*: Т. 2 (М–Я). К. : Інститут культурології НАМУ, 2010. 256 с.
3. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття. *Енциклопедичне видання у двох томах*: Т. 1 (А–Л). К. : Інститут культурології НАМУ, 2008. 240 с.
4. Бондаренко В. Д., Висоцька В. В., Семенова А. В. Символізм контексту та мінімалістичність композиції у дизайні сучасного жіночого одягу на прикладах використання технік апсайклінгу. *The functioning of culture and art during the war : Scientific monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2024. pp. 24-45. URL: <https://www.pedagogic-master.com.ua/2025/4602025.pdf> (дата звернення: 09.02.2025).
5. Висоцька В., Кротова Т. Апсайклінг в дизайні: рефлексія на події військового часу в Україні. Актуальні проблеми сучасного дизайну : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2023 року. У 2-х т. Т. 1. Київ : КНУТД, 2023. С. 172-175. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24623/1/APSD_2023_V1_P172-175.pdf (дата звернення 20.03.24).
6. Вишеславський Г. А, Голуб О. Є. Мистецтво кібернетичне. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. URL: <https://esu.com.ua/article-65376> (дата звернення: 10.04.2025).
7. Голуб О. Є. Медіа-арт. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. URL : <https://esu.com.ua/article-65395> (дата звернення: 10.04.2025).
8. Голуб О. Є. Поп-арт. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. URL: <https://esu.com.ua/article-879931> (дата звернення: 08.04.2025).
9. Культурологічний словник за ред. Рожка В. І. , Антонюка О. В. К. : *Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського*, 2011. 464 с.
10. Литвиненко Н., Вороніна М., Лавренюк О. Вторинне використання матеріалів у дизайні одягу. *Вісник КНУ-КиМ. Серія «Мистецтвознавство»*, 47, 2022. С. 177-185. DOI : <https://doi.org/10.31866/2410-1176.47.2022.269635> (дата звернення: 08.02.2025).
11. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 1. Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К. : ВЦ «Академія», 2007. 608 с. URL: <https://archive.org/details/literaturoznachat1/page/n199/mode/2up?view=theater> (дата звернення: 21.03.2025).
12. Масол Л. М. Мистецтво : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К. : Видавничий дім «Освіта», 2017. 224 с.
13. Меднікова Г. С. Ар-деко. Електронна версія «Великої української енциклопедії». Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво» за участі Інституту програмних систем НАН України. Сайт «ВУЕ». URL : <https://vue.gov.ua/Ар-деко> (дата звернення: 21.03.2025).
14. Отрешко Н. Б. , Носова Г. Ю. Постмодернізм. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. URL: <https://esu.com.ua/article-882808> (дата звернення: 27.03.2025).
15. Поліщук Н. П., Бірюльов Ю. О., Боньковська С. М., Калениченко А. П. Модерн. *Енциклопедія Сучасної України*. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. URL: <https://esu.com.ua/article-69560> (дата звернення: 17.03.2025).
16. Рудик Г. Б. Основні напрями розвитку абстрактного живопису: історичний огляд. *Наукові записки НаУКМА*. 1999. Т. 13 : Теорія та історія культури. с. 69-78. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8c2d1c1a-88ff-4964-b16c-504948a2ac02/content> (дата звернення: 11.03.2025).
17. Скляренко Г. Я. Боді-арт. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. URL: <https://esu.com.ua/article-35943> (дата звернення: 12.04.2025).
18. Скляренко Г. Я. Інсталяція. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: <https://esu.com.ua/article-12358> (дата звернення: 12.04.2025).
19. Скляренко Г. Я. Кубізм. *Енциклопедія Сучасної України*. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-529> (дата звернення: 11.03.2025).
20. Скляренко Г. Я. Мінімалізм. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019, оновл. 2023. URL: <https://esu.com.ua/article-67743> (дата звернення: 11.04.2025).
21. Скуратівський В. Л. , Скляренко Г. Я. Конструктивізм. *Енциклопедія Сучасної України*. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-5014> (дата звернення: 12.03. 2025).
22. Сюрреалізм. Електронна версія «Великої української енциклопедії». Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво» за участі Інституту програмних систем НАН України. Сайт «ВУЕ». URL: <https://vue.gov.ua/Сюрреалізм> (дата звернення: 18.03.2025).
23. Ташизм – тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. *Словник – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн*. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=ташизм> (дата звернення: 11.03.2025).
24. Тімаревська А. 7 видів абстрактного мистецтва для натхненного дизайну. Блог Depositphotos. URL: <https://blog.depositphotos.com/ua/vydy-abstraktnogo-mystetstva.html> (дата звернення: 28.03.2025).
25. Федотова О. О. Авангардизм у мистецтві. Електронна версія «Великої української енциклопедії». Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво» за участі Інституту програмних систем НАН України. Сайт «ВУЕ». URL : https://vue.gov.ua/Авангардизм_у_мистецтві (дата звернення: 10.03.2025).
26. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія НАН України, *Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди* ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnuk.pdf (дата звернення: 27.03.2025).

27. Albers Josef. Homage to the Square: Guarded 1952. Josef & Anni Albers Foundation. URL: <https://www.albersfoundation.org/art/highlights/homage-to-the-square-guarded> (дата звернення: 21.04.2025).
28. Ball Nicholas. Instagram @quiltsfromtheattic (2023). URL: <https://www.instagram.com/p/C1FhmtpqOU7/> (дата звернення: 16.04.2025).
29. Gustlin Deborah & Gustlin Zoe. Libretexts. 12.3: Fauvism (1900 – 1935). *Humanities LibreTexts*. URL: [https://human.libretexts.org/Bookshelves/Art/A_World_Perspective_of_Art_Appreciation_\(Gustlin_and_Gustlin\)_1.0/12:_The_Modern_Art_Movement_\(1900_CE_1930_CE\)/12.03:_Fauvism_\(1900_1935\)](https://human.libretexts.org/Bookshelves/Art/A_World_Perspective_of_Art_Appreciation_(Gustlin_and_Gustlin)_1.0/12:_The_Modern_Art_Movement_(1900_CE_1930_CE)/12.03:_Fauvism_(1900_1935)) (дата звернення: 18.03.2025).
30. Jylha Aulikki. Tribute to Josef Albers 2015. Imago Mundi Collection. URL: <https://imagamundicollection.org/artworks/aulikki-jylha-tribute-josef-albers/> (дата звернення: 21.04.2025).
31. Klimt Gustav. Liebespaar (Kuss), 1908 (Vollendet 1909). Belvedere Museum Wien | Schau!. Belvedere Museum Wien | Österreichische Galerie Belvedere. URL: <https://www.belvedere.at/schau> (дата звернення: 15.04.2025).
32. Mondriaan Piet. Composition with large red plane, yellow, black, gray and blue 1921. Kunstmuseum Den Haag. URL: <https://www.kunstmuseum.nl/en/collection/composition-large-red-plane-yellow-black-gray-and-blue> (дата звернення: 16.04.2025).
33. Patchwork mural reproduction de tableau de picasso. Un grand marché – Achat, vente de créations fait-main françaises. URL: <https://www.ungrandmarche.fr/boutiques/p/textiles-et-tapis/patchwork-mural-reproduction-de-tableau-de-picasso/1696627> (дата звернення: 16.04.2025).
34. Picasso Pablo. Woman with a Flower, 1932. www.PabloPicasso.org. URL: <https://www.pablopicasso.org/woman-with-a-flower.jsp> (дата звернення: 16.04.2025).
35. Post Minimalism Movement Overview. «The Art Story». URL: <https://www.theartstory.org/movement/post-minimalism/> (дата звернення: 12.04.2025).
36. Santiago Yasmin. El Beso de Yasmin (2012). Homenaje a gustav klimt. Patchwork mi pasion. URL: <http://patchworkmipasion.blogspot.com/2012/07/homenaje-gustav-klimt.html> (дата звернення: 15.04.2025).

REFERENCES

1. Bezklubenko S. (2003) Vsezahalna teoriia ta istoriia mystetstva. [General theory and history of art] Kyiv. 261 s. [in Ukrainian].
2. Bezklubenko S. (2010) Mystetstvo: terminy ta poniattia. [Art: terms and concepts] *Entsyklopedychne vydannia u dvokh tomakh*: T. 2 (M–Ya). K. : Instytut kulturolohii NAMU – Institute of Cultural Studies of the National Academy of Arts of Ukraine, 256 s. [in Ukrainian].
3. Bezklubenko S. (2008) Mystetstvo: terminy ta poniattia. [Art: terms and concepts] *Entsyklopedychne vydannia u dvokh tomakh*: T. 1 (A–L). K. : Instytut kulturolohii NAMU – Institute of Cultural Studies of the National Academy of Arts of Ukraine, 240 s. [in Ukrainian].
4. Bondarenko V. D., Vysotska V. V., Semenova A. V. (2024) Symvolizm kontekstu ta minimalistychnist kompozytsii u dyzaini suchasnoho zhinochoho odiahu na prykladakh vykorystannia tekhnik apsaiklinhu. [The symbolism of context and minimalism of composition in the design of contemporary women's clothing on the examples of upcycling techniques]. *The functioning of culture and art during the war : Scientific monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, rr. 24-45. URL: <https://www.pedagogic-master.com.ua/2025/4602025.pdf> [in Ukrainian].
5. Vysotska V., Krotova T. (2023) Apsaiklinh v dyzaini: refleksii na podii viiskovoho chasu v Ukraini. [Upcycling in design: a reflection on wartime events in Ukraine]. Aktualni problemy suchasnoho dyzainu : zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Kyiv, 27 kvitnia 2023 roku. U 2-kh t. T. 1. Kyiv : KNUTD, S. 172-175. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24623/1/APSD_2023_V1_P172-175.pdf [in Ukrainian].
6. Vysheslavskiy H. A., Holub O. Ye. (2018) Mystetstvo kibernetychne. [Cybernetic art]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-65376> [in Ukrainian].
7. Holub O. Ye. (2018) Media-art. [Media art]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-65395> [in Ukrainian].
8. Holub O. Ye. (2023) Pop-art. [Pop art]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-879931> [in Ukrainian].
9. Kulturolohichniy slovnyk za red. Rozhka V. I., Antoniuka O. V. (2011) [Cultural Dictionary, edited by V. I. Rozhko, O. V. Antoniuk]. K. : *Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho – Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*, 464 s. [in Ukrainian].
10. Lytvynenko N., Voronina M., Lavreniuk O. (2022) Vtorynne vykorystannia materialiv u dyzaini odiahu. [Recycling materials in clothing design]. *Visnyk KNUKiM. Serii «Mystetstvoznavstvo»*, 47, S. 177-185. DOI : <https://doi.org/10.31866/2410-1176.47.2022.269635> [in Ukrainian].
11. Literaturoznavcha entsyklopediia: u dvokh tomakh. (2007) [Literary Encyclopedia: in two volumes]. T. 1. Avt.-uklad. Yu. I. Kovaliv. K. : VTs «Akademiia», 608 s. URL: <https://archive.org/details/literaturoznavchat1/page/n199/mode/2up?view=theater> [in Ukrainian].
12. Masol L. M. (2017) Mystetstvo : pidruch. dlia 9 kl. [Art: textbook for 9th grade] zahalnoosvit. navch. zakl. K. : Vydavnychiy dim «Osvita» – Publishing House «Osvita», 224 s. [in Ukrainian].
13. Miednikova H. S. (2025) Ar-deko. [Art Deco]. Elektronna versiiia «Velykoi ukrainskoi entsyklopedii». *Derzhavna naukova ustanova «Entsyklopedychne vydavnytstvo» za uchasti Instytutu prohramnykh system NAN Ukrainy – State Scientific*

Institution “Encyclopedic Publishing House” with the participation of the Institute of Software Systems of the National Academy of Sciences of Ukraine. Сайт «VUE». URL: <https://vue.gov.ua/Ar-deko> [in Ukrainian].

14. Otreshko N. B., Nosova H. Yu. (2024) Postmodernizm. [Postmodernism]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-882808> [in Ukrainian].

15. Polishchuk N. P., Biriulov Yu. O., Bonkovska S. M., Kalenychenko A. P. (2019) Modern. [Modern]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. K. : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-69560> [in Ukrainian].

16. Rudyk H. B. (1999) Osnovni napriamy rozvytku abstraktnoho zhyvopysu: istorychnyi ohliad. [The main directions of development of abstract painting: a historical overview]. *Naukovi zapysky NaUKMA*. T. 13 : Teoriia ta istoriia kultury. s. 69-78. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8c2d1c1a-88ff-4964-b16c-504948a2ac02/content> [in Ukrainian].

17. Skliarenko H. Ya. (2004) Bodi-art. [Body art]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-35943> [in Ukrainian].

18. Skliarenko H. Ya. (2011) Instalatsiia. [Installation]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-12358> [in Ukrainian].

19. Skliarenko H. Ya. (2014) Kubizm. [Cubism]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. K. : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-529> [in Ukrainian].

20. Skliarenko H. Ya. (2019) Minimalizm. [Minimalism]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, onovl. 2023. URL: <https://esu.com.ua/article-67743> [in Ukrainian].

21. Skurativskyi V. L., Skliarenko H. Ya. (2014) Konstruktyvizm. [Constructivism]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. K. : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy – Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. URL: <https://esu.com.ua/article-5014> [in Ukrainian].

22. Siurrealizm. (2025) Elektronna versiia «Velykoi ukrainskoi entsyklopedii». *Derzhavna naukova ustanova «Entsyklopedychnye vydavnytstvo» za uchasti Instytutu prohramnykh system NAN Ukrainy – State Scientific Institution “Encyclopedic Publishing House” with the participation of the Institute of Software Systems of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Сайт «VUE». URL: <https://vue.gov.ua/Siurrealizm> [in Ukrainian].

23. Tashyzm – tлумachennia, orfohrafia, novyi pravopys onlain. (2025) [Tashism – explanation, spelling, new spelling online]. *Slovnyk – tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy, orfohrafichnyi slovnyk onlain*. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=tashyzm> [in Ukrainian].

24. Timarevska A. (2023) 7 vydiv abstraktnoho mystetstva dlia natkhnennoho dyzainu. Bloh Depositphotos. URL: <https://blog.depositphotos.com/ua/vydy-abstraktnogo-mystetstva.html> [in Ukrainian].

25. Fedotova O. O. (2025) Avanhardyzm u mystetstvi. Elektronna versiia «Velykoi ukrainskoi entsyklopedii». *Derzhavna naukova ustanova «Entsyklopedychnye vydavnytstvo» za uchasti Instytutu prohramnykh system NAN Ukrainy – State Scientific Institution “Encyclopedic Publishing House” with the participation of the Institute of Software Systems of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Сайт «VUE». URL: https://vue.gov.ua/Avanhardyzm_u_mystetstvi [in Ukrainian].

26. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk (2002) [Philosophical Encyclopedic Dictionary] : entsyklopediia NAN Ukrainy, *In-t filosofii im. H. S. Skovorody*; holov. red. V. I. Shynkaruk. Kyiv : Abrys, 742 s. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf [in Ukrainian].

27. Albers Josef. (2025) Homage to the Square: Guarded 1952. Josef & Anni Albers Foundation. URL: <https://www.albersfoundation.org/art/highlights/homage-to-the-square-guarded>.

28. Ball Nicholas. (2023) Instagram @quiltsfromtheattic. URL: <https://www.instagram.com/p/C1FhmtqOU7/>.

29. Gustlin Deborah & Gustlin Zoe. (2025) Libretxts. 12.3: Fauvism (1900 – 1935). *Humanities LibreTexts*. URL: [https://human.libretexts.org/Bookshelves/Art/A_World_Perspective_of_Art_Appreciation_\(Gustlin_and_Gustlin\)_1.0/12:_The_Modern_Art_Movement_\(1900_CE_1930_CE\)/12.03:_Fauvism_\(1900_1935\)](https://human.libretexts.org/Bookshelves/Art/A_World_Perspective_of_Art_Appreciation_(Gustlin_and_Gustlin)_1.0/12:_The_Modern_Art_Movement_(1900_CE_1930_CE)/12.03:_Fauvism_(1900_1935)).

30. Jylha Aulikki. (2025) Tribute to Josef Albers 2015. Imago Mundi Collection. URL: <https://imagamundicollection.org/artworks/aulikki-jylha-tribute-josef-albers/>.

31. Klimt Gustav. (2025) Liebespaar (Kuss), 1908 (Vollendet 1909). Belvedere Museum Wien | Schau! Belvedere Museum Wien | Österreichische Galerie Belvedere. URL: <https://www.belvedere.at/schau>.

32. Mondriaan Piet. (2025) Composition with large red plane, yellow, black, gray and blue 1921. Kunstmuseum Den Haag. URL: <https://www.kunstmuseum.nl/en/collection/composition-large-red-plane-yellow-black-gray-and-blue>.

33. Patchwork mural reproduction de tableau de picasso. (2025) Un grand marché – Achat, vente de créations fait-main françaises. URL: <https://www.ungrandmarche.fr/boutiques/p/textiles-et-tapis/patchwork-mural-reproduction-de-tableau-de-picasso/1696627>.

34. Picasso Pablo. (2025) Woman with a Flower, 1932. www.PabloPicasso.org. URL: <https://www.pablopicasso.org/woman-with-a-flower.jsp>.

35. Post Minimalism Movement Overview (2025). «The Art Story». URL: <https://www.theartstory.org/movement/post-minimalism/>.

36. Santiago Yasmin. (2012) El Beso de Yasmin (2012). Homenaje a gustav klimt. Patchwork mi pasion. URL: <http://patchworkmipasion.blogspot.com/2012/07/homenaje-gustav-klimt.html>.